

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Amaç ve İçeriğine Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi

The Evaluation of The Opinions of Social Sciences Teacher Candidates About the Practices in Social Services Lesson in Terms of Aims and Contents

Turhan ÇETİN

Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ilköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD, Öğretim Üyesi, turhan@gazi.edu.tr

Ömer Faruk SÖNMEZ

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Doktora Öğrencisi, sonmez.omerfaruk@gamil.com

ÖZET

Bu araştırma Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları dersine yönelik görüşlerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma 2008-2009 eğitim öğretim yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenliğinde öğrenim gören 3. sınıf öğretmen adayları ile yapılmıştır. 3. sınıf öğretmen adayları ile yapılmasının nedeni ise öğretmen adaylarının bu dersi ilk defa almalarıdır. 17 maddeden oluşan beş seçenekli derecelendirilmiş anket formundaki seçenekler “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum” , “Kararsızım” ,

“Katılıyorum”, “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde sıralanmaktadır. Araştırmanın sonucunda öğretmen adayları dersin amaç ve içeriğini kapsayan konularda olumlu görüş belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Topluma hizmet uygulamaları

ABSTRACT

This research was carried out in order to find out the views of social sciences teacher candidates about the practices in social services lesson. This research was carried out with the 3rd grade teacher candidates who were educated in Gazi University, Gazi Faculty of Education, Primary Education Social Sciences Teaching Programme in 2008 – 2009 academic year. The reason why this research was carried out with the 3rd grade teacher candidates is that they were taught this lesson for the first time. The alternatives in the 5 – alternative, graded questionnaire form which was composed of 17 items were as “I strongly disagree”, “I disagree”, “I am not sure”, “I agree”, “I strongly agree”. As a result of the study, it has been found out that the teacher candidates find the Practices in Social Services Lesson very useful. Of research objectives and content covering topics from teachers reported positive.

Key Words: Education, Practices in Social Service

SUMMARY

Education is the most effective means of forming the future of a country. It is the key both for an individual to improve himself/ herself and for the society to develop. From this point of view, it is important to take action with a sense of education that is based on the principles of cooperation and willingness, and that encourages critical and creative thinking, and to be sensitive to social necessities. It is necessary to cooperate

with others in order to activate the society's own sources, and to lead the social projects. Due to those reasons mentioned above, the Practices in Social Services Lesson is aimed to find out the current problems of the society, find solutions and prepare projects. Among the reasons for the existence of the lesson is that it is necessary to develop in teacher candidates sensitivity to and awareness of social problems because teaching is one of the working fields which require social responsibility. A teacher is the most important element of the education system, which affects all the society. She/ he is, in a sense, the architect of the future. Because of that, the Practices in Social Services Lesson is important. The most negative effect of the developing technology is perhaps on the human relations. Unfortunately, the children of the computer age have difficulty in being socialized. What that situation causes is that, unfortunately, a generation which is unaware of the social issues is growing up.

While the Practices in Social Services Lesson is taught as a compulsory or optional lesson in the faculties and colleges of some universities in Turkey, it has been a compulsory lesson in Primary Education Turkish and Foreign Languages Teaching Departments from the year 2006 in the direction of the studies which are aimed to do the updating of the programmes of faculties of education by the Higher Education Board. The Practices in Social Services Lesson is taught for one semester in every department, and it is taught for a total of three hours a week, 1 hour being theoretical and 2 hours being practical. The lesson is generally taught in the third grade or fourth grade in the fall or spring semester depending on the education plans of the departments. This research is a model of review. It is a kind of review model, singular review. The singular review model is a research model that is carried out in order to find out the variables and the compositions one by one, in terms of types or quantities. As for the means of gathering data, it is a questionnaire of 17 questions that was developed by the researcher. The aim of this study is to find out the opinions of social sciences teacher candidates about the Practices in Social Services Lesson in terms of aims, contents and acquirements.

The research environment is composed of the 3th grade teacher candidates who were educated in the Primary Education Social Sciences Teaching Department. The sample of the research is composed of 125 of those teacher candidates who were educated in Gazi University, Gazi Faculty of Education, Primary Education Social Sciences Teaching Department. A 5 – alternative graded questionnaire that was developed by the researcher was used as the means of gathering data within the research process. A question pool of 38 items was formed in order to evaluate the opinions of the social sciences teaching department 3th grade teacher candidates about the Practices in Social Services Lesson. After the opinions of some experts had been asked, it was decreased to 17 items as a result of evaluation. The alternatives in the 5 – alternative graded questionnaire form are as “I strongly disagree”, “I disagree”, “I am not sure”, “I agree”, “I strongly agree”.

The Practices in Social Services Lesson has recently been taken up in faculties of education at the university level. However, the Practices in Social Services Lesson is taught in foreign countries almost from pre – school to university education. It will help a teacher candidate to realize himself/ herself. When we look at the items that are about aims and contents, we see that what the aims and the contents of the lesson contain is generally understood. For instance, the item “It is aimed to acquire awareness of social problems.” was replied with the alternative “I agree” by 56.0 %, and with the alternative “I strongly agree” by 26.4 %, which proves that the aim of the lesson was understood. In addition, the item “It contains finding solutions to the current problems of the society.” was replied with the alternative “I agree” by 45.6 %, and with the alternative “I strongly agree” by 18.4 %, which proves that the contents of the lesson were understood by the teacher candidates.

With the help of all the data, it can be said to have been a useful action to take up this lesson in faculties of education. It is known that the Higher Education Board (YÖK) has 82 programmes that educate teacher candidates. If all the teacher – training programmes take place in the social activities in accordance with their own fields, almost all the

society will be reached. Those activities will form a link between the society and the universities. As a result, the elements of the philosophy of the lesson; the aims of supporting the skills of social sensitivity and awareness, cooperation, solidarity, effective communication and self – evaluation, and of forming the conscious of social responsibility and confidence will be reached.

GİRİŞ

Eğitim, bir ülkenin geleceğini biçimlendirmede en etkili araçtır. Hem bireyin kendini geliştirmesinin hem de toplumun gelişiminin anahtarıdır.

Şentürk'e (2008) göre "Eğitim, bireysel ve toplumsal yaşamı, doğrudan etkileyen bir süreçtir. Kişinin ekonomik ve sosyal hayatının niteliğini eğitim belirlemektedir. Eğitimin etkili olması ve kısa sürede beklenen sonucu verebilmesi, onun yeniliklere uyum sağlamasına bağlı olmaktadır. Bu nedenle, eğitim ilke, hedef ve uygulamalarının gözden geçirilmesi büyük önem taşımaktadır. Öğretmen odaklı bir eğitim anlayışı, günümüzde pek işlevsel olmamaktadır. Öğrenci merkezli eğitimin esas alındığı enformasyon toplumunda öğretmen, bilgiye ulaşmanın yol göstericiliğini yapmaktadır. Öğrenci bu uygulamada, öğrenme sürecine doğrudan katılmaktadır. Öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımı, öğrencinin düşünmesi, sorgulaması, araştırma ve uygulama yapması anlamını taşımaktadır. İşbirliği ve ekip çalışmasını öne alan, probleme dayalı grup çalışması öğrencinin zihinsel gelişimini hızlandırmakta ve öğrenmeye yönelik motivasyonu artırmaktadır. Başarıyı artıran ekip çalışması, öğrencinin kendine güven duymasını sağlayarak nitelikli bir birey olmanın yolunu açmaktadır".

Bu noktadan hareketle THU toplumsal gereksinimlere duyarlılık gösterilerek, işbirliği ve gönüllülük esasına dayanan, eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi özendiren bir eğitim anlayışı ile hareket edilmelidir. Toplumun öz kaynaklarını harekete geçirebilmek için

ilgililerle işbirliği yapılmalı ve toplumsal projelere önderlik yapılmalıdır. (Öğülmüş, 2006: 34). Dersin varoluş gerekçesi ise öğretmenliğin toplumsal sorumluluk taşıyan meslek alanlarından birisi olması, bu ders sayesinde öğretmen adaylarında toplumsal sorunlara karşı duyarlılığın ve farkındalığın geliştirilmesidir. Öğretmenler, toplumun tamamını etkileyen eğitim sisteminin en önemli ögesi ve bir bakıma geleceğin mimarlarıdır. Bu nedenle topluma hizmet uygulamaları dersi önemlidir. Gelişen teknolojinin belkide en büyük olumsuz etkisi insan ilişkileri üzerine olmaktadır. Bilgisayar çağının çocukları toplumsallaşma sorunu yaşamakta, toplumsal olaylardan habersiz bir nesil yetişmektedir.

Toplumsal bir varlık olan insan, çevresine karşı duyarlı olmak zorundadır. Staub'a (1979) göre toplumsal duyarlılık, olumlu sosyal davranışları içeren, başkasının ya da başkalarının ihtiyaçlarına yönelik uygun davranışların üretilmesidir. Bu tanımdan yola çıkarak toplumsal duyarlılıkta, bir kişinin sosyal sorumluluk içeren davranışlarda bulunması için, başkalarının ihtiyaçlarını, hedeflerini anlaması ve buna uygun davranışları üretmesi gerekmektedir.

Staub (1979) insanoğlunun çevrede oluşturduğu etkinin, yani davranışlarının sonuçlarını düşünme içgüdüleriyle doğduğunu belirtmektedir. Doğuştan gelen bu içgüdü, çocukluk ve gençlik yılları boyunca desteklenirse ve gelişirse, davranışlarının sorumluluğunu alan, topluma karşı duyarlı bireyler yetişmekte; bu içgüdü'nün desteklenmediği ve gelişemediği durumda ise sorumsuz ve duyarsız bireyler yetişmektedir. Buradan hareketle toplumsal duyarlılıkta, bir kişinin sosyal sorumluluk içeren davranışlarda bulunması için, başkalarının ihtiyaçlarını, hedeflerini anlaması ve buna uygun davranışları üretmesi gerekmektedir. Her bireyin, kendi sınırları ölçüsünde, bulunduğu ortamın gelişimini etkileme potansiyeli ve sorumluluğu vardır. Bu nedenle, bu tür davranışlarda önemli olan büyük ya da küçük bir topluluğa hizmet etmekten çok, destek olunan amaca ne ölçüde hizmet edilebildiğidir.

Eğer eğitimde öğretmen adaylarının güçlüklerle başa çıkabilmeleri, içinde yaşadıkları toplumu daha ileri seviyelere getirmede itici güç oluşturmaları hedefleniyorsa, verilen eğitimin öğretmen adaylarındaki yaratıcılık, kendine güven, bağımsız düşünme, özdenetim ve sorun çözme potansiyellerini geliştirebilmesi gerekmektedir. THU dersi bunu kendine hedef edinen bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır.

Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Amacı ve İçeriği

THU dersi, Türkiye'deki üniversitelerin bazı fakülte ve yüksek okullarında zorunlu veya seçmeli ders olarak okutulmakta iken, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından eğitim fakültelerinin programlarının güncellenmesi amacıyla başlatılan çalışmalar kapsamında 2006 yılından itibaren İlköğretim, Türkçe, Yabancı diller eğitimi bölümlerinde zorunlu ders haline getirilmiştir.

THU dersi her anabilim dalında bir dönem okutulan 1 saati teorik, 2 saati uygulama olmak üzere haftada toplam 3 saattir. Bu ders anabilim dallarının eğitim-öğretim planlarının özelliklerine göre genelde üçüncü ya da dördüncü sınıfta güz veya bahar döneminde okutulmaktadır.

Topluma hizmet uygulamaları eğitiminin neredeyse ana sınıflarından üniversiteye kadar uygulanmakta olduğu ABD'de kavramın tanımlanması yönünde kesin bir tanıma varılmış değildir. Hangi faaliyetlerin bu kavram altında incelenmesi, hangilerinin dışarıda tutulması gerektiği konusunda canlı bir tartışma bulunmaktadır. Yapılan birçok tanımdan en çok atıfta bulunulana National and Community Service Act'te (1990) yapılan tanım şu şekildedir:

Topluma Hizmet uygulamaları bir topluluğun ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan ve bunu karşılayan, bir ilköğretim okulu, orta öğretim okulu, bir yüksek öğretim kurumu veya bir toplumsal hizmet programı tarafından toplumla birlikte koordine edilen vatandaşlık sorumluluklarını geliştiren öğrencilerin ve katılımcıların aktif katılım

yoluyla öğrendikleri ve geliştikleri etraflıca düşünülüp organize edilmiş bir yöntem olup öğrencilerin akademik müfredatlarıyla veya katılımcıların kaydoldukları topluma hizmet programının eğitsel bileşenleriyle bağdaştırılır ve onu geliştirir öğrencilerin veya katılımcıların hizmet deneyimleri hakkında derinlemesine düşünüp görüşler geliştirmesine fırsat veren yapılandırılmış zamanlar sağlar (Avaroğulları, 2009).

National Society for Experiential Education'a göre Topluma Hizmet Uygulamaları Eğitimi "Öğrencilerin önceden belirlenmiş öğrenim amaçlarına sahip oldukları ve hizmet süresi boyunca ne öğrenmekte oldukları hakkında aktif olarak düşünsel çaba gösterdikleri dikkatlice planlanmış ve denetlenen herhangi bir hizmet deneyimi"dir (Billig, 2000, Aktaran; Avaroğulları).

Gonzales'e (1993; 256) göre, okullar toplumun ihtiyaç ve beklentilerini belirlemeli, toplumun değer ve ahlak kurallarına göre eğitim vermelidir. Öğretmenliğin büyük ölçüde toplumsal sorumluluk taşıyan meslek alanlarından biri olması, öğretmenlerin toplumla bütünleşme ve toplumsal liderlik işlevini yerine getirme gibi önemli görev ve sorumluluklarının bulunması nedeniyle, öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimleri sırasında bu yönlerini geliştirme amacını güden deneyimler kazanmaları büyük önem taşımaktadır.

Toplumsal sorunlar ile yüzleşen ve onlar üzerinde düşünme, tartışma olanakları bulan öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı tutum ve davranışları da daha bilinçli olarak şekillenecektir (Allen, 1997; Owen, 2000). Öğretmen adayı, hizmet öncesi eğitimde toplumu değişik yönleriyle tanırsa mezun olduktan sonra hizmet verdiği kurumda ve çevresinde toplumsal farklılıklardan kaynaklanan sorunları daha kolay çözebilir. Kendi içinde yaşadığı toplumu tanımayan, topluma yabancılaşmış, toplumsal sorunlara karşı duyarsız, toplumu olumlu yönden etkileyen özellikleri bilmeyen bir öğretmen adayının mesleki çalışmalarında yeterince başarılı olması kolay olamaz. Zira öğretme işlevi her şeyden önce toplumsal özelliklerle birlikte var olan canlı, güncel gelişmelerden doğrudan etkilenen bir işlemdir.

Buna karşın okullarımızdaki klasik eğitim düzeninde, öğrencileri geleceğe hazırlama konusunda önemli eksiklikler olduğu görülmektedir. “Konuyla ilgili yapılan bilimsel araştırmalarda öğretmenlerin daha çok sınıf ve okul sınırları içerisinde görevler üstlendikleri, sınıf ve okul etkinliklerini daha da geliştirecek sınıf, okul ve topluma hizmet çaplı yeni etkinlikler üretmedikleri, okulda bireyselci çekingen davranışlar sergiledikleri; takım çalışması içerisinde, toplumla beraber, topluma yansıtacak orijinal etkinlik projelerine ve uygulamalarına önderlik edemedikleri ortaya çıkmıştır” (Coşkun, 2009: 3-5).

Dolayısıyla THU dersi, bu eksiklikleri öğretmen adayına göstereceği, hissettireceği, bu tür sorunlara karşı çözümler üretmesini sağlayacağı düşünülmüştür. Diğer bir ifade ile bu ders kapsamında yapılacak etkinlikler ile öğretmen adaylarında toplumsal duyarlılık ve farkındalık, işbirliği, dayanışma, etkili iletişim ve öz değerlendirme becerilerini destekleme, toplumsal sorumluluk bilinci ve özgüven oluşturma amaçlanmaktadır.

2001 yılında Topluma Hizmet Uygulamaları Araştırmaları Hakkında ilk Uluslararası konferans Berkeley’de düzenlenmiştir. ABD, İngiltere ve Avustralya’dan 350 araştırmacı eğitim politikası konusunda etkin kişi ve topluma hizmet uygulamalarıyla ilgili diğer araştırmacılar topluma hizmet uygulamalarıyla ilgili yeni bulguları duymak, araştırma gündemlerini görmek ve araştırmalarını tartışmak amacıyla toplandı (Titlebaum, 2004).

Buna ek olarak ilgili alanyazın incelendiğinde ülkemizde son yıllarda gerek (Dinçer, 2006), (Çuhadar, 2008), (Coşkun, 2009), (Sönmez, 2009) gerekse (Allen, 1997) ve (Owen, 2000) tarafından yapılan birçok çalışmada topluma hizmet uygulamalarının önemi ve duyarlı bireyler yetiştirmede eğitim fakültelerinin önemi vurgulanmıştır. Özetle, Eğitim fakültelerinin sahip olduğu olanaklar, çok çeşitli bilim alanlarında yetişmiş insan gücü, eğitim-öğretim ile ilgili zengin bilgi birikimi ve deneyim, topluma hizmet uygulamalarına katkı sunmasını kolaylaştıracaktır (Öğülmüş, 2006: 36).

Amaç

Bu çalışmanın amacı, İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin amacına ve içeriğine ait görüşlerini ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Bu araştırma tarama modelindedir. Tarama modelinin bir türü olan tekil tarama modelinden oluşmaktadır. Tekil tarama modeli değişkenlerin, tek tek, tür yada miktar olarak oluşumların belirlenmesi amacı ile yapılan araştırma modelidir (Karasar, 2009: 76). Veri toplama aracı ise araştırmacı tarafından geliştirilen 17 maddelik ankettir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Ankara ilindeki Üniversitelerde (Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi) okuyan Eğitim Fakülteleri Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümündeki 3. sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünün seçilmesinde, THU dersinin sadece sosyal bilgiler öğretmenliği programında güz döneminde yer almasından kaynaklanmaktadır. Bu öğrencilerden Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünde okumakta olan 125 öğretmen adayı araştırmanın örneklem grubunu oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen kademeli olarak (5) derecelendirilmiş anket kullanılmıştır. Beş seçenekli derecelendirilmiş anket formundaki seçenekler “Kesinlikle Katılmıyorum (1)” “Katılmıyorum (2)”, “Kararsızım

(3)”, “Katılıyorum (4)”, “Kesinlikle Katılıyorum (5)” şeklinde sıralanmaktadır. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümü 3. sınıf öğretmen adaylarının THU dersinin amaç ve içeriğine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi isimli çalışmanın amacına yönelik olarak 24 maddelik soru havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan bu maddeler Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenliği bölümünde bu dersi veren öğretim üyelerinin görüşleri alındıktan sonra, yapılan değerlendirme sonucunda 17 maddeye indirilmiştir. Atılan maddelerin kazanım ile ilgili oldukları sonucuna varılmıştır. Son şekli verilen anket 125 öğretmen adayına araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya ilişkin veriler araştırmacılar tarafından 2008-2009 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında 20–28 Mart 2009 tarihleri arasında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesinde toplanmıştır. Veriler toplanırken araştırmacılar tarafından öğretmen adaylarının verdikleri cevapların tamamen bilimsel amaçlar için kullanılacağı ve adayların kimliklerinin gizli tutulacağı hatırlatılmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada ana amaca yönelik olarak oluşturulan anket maddelerinde, yapılan çözümleme sonucu ortaya çıkan bulgular frekans (yinelenme sıklığı) ve yüzde olarak tabloleştirilmiştir.

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde THU Dersi'nin “Amaç ve İçerik” boyutu ile ilgili maddelerin betimsel bulguları ve bu bulguların değerlendirilmesi yer almaktadır. Tablolar anket maddesinde yer alan soruların sırasına göre tabloleştirilmiştir.

Tablo 1: Dersin Toplumsal Sorunlara Karşı Duyarlılık Kazanılması Amacına Yönelik Bulgular

Cevap Türleri	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	3	2.4
Katılmıyorum	15	12.0
Kararsızım	6	4.8
Katılıyorum	63	50.4
Kesinlikle Katılıyorum	38	30.4
Toplam	125	100.0

Toplumsal sorunlara karşı duyarlılık kazanılmasını amaçlar maddesiyle ilgili betimsel bulgular Tablo 1’de sunulmuştur. Buna göre katılımcıların %50.4’ü maddeye katılıyorum; %30.4’ü kesinlikle katılıyorum cevabını vererek katılımcılar %80.8 oranında olumlu görüş ifade etmişlerdir. Bu bulgulardan yola çıkarak ders kapsamında yapılan etkinliklerin öğretmen adaylarında derse karşı duyarlılık kazandırdığı yönünde olduğu söylenebilir.

Tablo 2: Dersin Toplumsal Sorunlara Karşı Farkındalık Kazanılmasını Amacına Yönelik Bulgular

Cevap Türleri	f	%
Kesinlikle Katılıyorum	4	3,2
Katılmıyorum	12	9,6
Kararsızım	6	4,8
Katılıyorum	70	56,0
Kesinlikle Katılıyorum	33	26,4
Toplam	125	100,0

Toplumsal sorunlara karşı farkındalık kazanılmasını amaçlar maddesiyle ilgili betimsel bulgular Tablo 2’de görülmektedir. Buna göre katılımcıların %56.0’sı maddeye katılıyorum; %26.4’ü kesinlikle katılıyorum; cevabını vermişlerdir. Katılımcıların verdikleri cevapların %82.4’ü olumlu görüş bildirmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle

öğretmen adayları ders sürecinde katıldığı faaliyetlerle, görüşlerinin dersin toplumsal sorunlara karşı farkındalık kazanılması yönünde olduğu söylenebilir.

Tablo 3: Dersin Toplumla Öğretmen Adayı Arasındaki Bağın Kuvvetlenmesini Amaçlar Maddesine Yönelik Bulgular

Cevap Türleri	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	4	3,2
Katılmıyorum	13	10,4
Kararsızım	9	7,2
Katılıyorum	66	52,8
Kesinlikle Katılıyorum	33	26,4
Toplam	125	100,0

Toplumla öğretmen adayı arasındaki bağın kuvvetlenmesini amaçlar maddesiyle ilgili betimsel bulgular Tablo 3’de belirtilmektedir. Buna göre katılımcıların %52.8’i maddeye katılıyorum; %26.4’ü kesinlikle katılıyorum; cevabını vermişlerdir. “Toplumla öğretmen adayı arasındaki bağın kuvvetlenmesini amaçlar” maddesine katılımcıların verdikleri cevapların %79.2’si olumlu görüş bildirmişlerdir. Bulgulardan hareketle öğretmen adaylarının THU dersi kapsamında yapılan etkinliklerde yer almaları ve bu bağlamda toplumun değişik kademelerini daha iyi tanıma fırsatı buldukları söylenebilir.

Tablo 4: Ders Toplumsal Sorunlara Karşı Bilinçli Olarak Hareket Edilmesini Amaçlar Maddesine Yönelik Bulgular

Cevap Türleri	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	5	4,0
Katılmıyorum	7	5,6
Kararsızım	11	8,8
Katılıyorum	65	52,0
Kesinlikle Katılıyorum	37	29,6
Toplam	125	100,0

Toplumsal sorunlara karşı bilinçli olarak hareket edilmesini amaçlar maddesiyle ilgili betimsel bulgular Tablo 4'te belirtilmektedir. Buna göre katılımcıların %52.0 maddeye katılıyorum; %29.6'sı kesinlikle katılıyorum; %5.6'sı katılmıyorum; %8.8'i kararsızım ve %4.0'ı ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Öğretmen adayları maddeye %81.6 oranında olumlu görüş ifadesi kullanmışlardır. Öğretmen adayının toplumla içiçe olması ve THU dersi kapsamında toplumsal sorunlarla yüzleşme olanağı buldukları ayrıca sorunlara karşı bilinçli olarak hareket edilmesi konusunda çoğunluğun aynı düşüncede olduğu söylenebilir.

Tablo 5: Derste Yapılan Projeler, Öğretmen Adaylarının Etkili-Katılımcı Bir Birey Olarak Kendini İfade Etmesini Amaçlar. Maddesine Yönelik Bulgular

Cevap Türleri	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	5	4,0
Katılmıyorum	18	14,4
Kararsızım	15	12,0
Katılıyorum	51	40,8
Kesinlikle Katılıyorum	36	28,8
Toplam	125	100,0

Yapılan projelerin, öğretmen adaylarının etkili-katılımcı bir birey olarak kendini ifade etmesini amaçlar maddesiyle ilgili betimsel bulgular Tablo 5'te görülmektedir. Buna göre katılımcıların %40.8'i maddeye katılıyorum; %28.8'i kesinlikle katılıyorum; %14.4ü katılmıyorum; %12.0 kararsızım ve %4.0'ı ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Maddeye katılımcıların %69.6 oranında olumlu görüş bildirmişlerdir. Buna karşın, bu maddeye kararsızım ve katılmıyorum olarak derecelendirilen katılımcıların oranı dikkat çekicidir.

Tablo 6: Ders Öğretmen Adaylarının Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllü Görev Almalarını Amaçlar. Maddesine Yönelik Bulgular

Cevap Türleri	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	2	1,6
Katılmıyorum	18	14,4
Kararsızım	14	11,2
Katılıyorum	53	42,4
Kesinlikle Katılıyorum	38	30,4
Toplam	125	100,0

Öğretmen adaylarının sivil toplum kuruluşlarında gönüllü görev almalarını amaçlar maddesiyle ilgili betimsel bulgular Tablo 6'da belirtilmektedir. Buna göre katılımcıların %42.4'ü maddeye katılıyorum; %30.4'ü kesinlikle katılıyorum; %14.4'ü katılmıyorum; %11.2'si kararsızım ve %1.6'sı ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Maddeye katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum olarak derecelendiren katılımcıların oranı %72.4' dür. Bu bağlamda, maddenin THU dersinin amaçları arasında yer almasını düşündükleri söylenebilir.

Tablo 7: Ders Güçlü Bir Vatandaşlık Bilincine Sahip Öğretmenlerin Yetişmesini Amaçlar. Maddesine Yönelik Bulgular

Cevap Türleri	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	4	3,2
Katılmıyorum	12	9,6
Kararsızım	16	12,8
Katılıyorum	55	44,0
Kesinlikle Katılıyorum	38	30,4
Toplam	125	100,0

Güçlü bir Vatandaşlık bilincine sahip öğretmenlerin yetişmesini amaçlar maddesiyle ilgili betimsel bulgular Tablo 7'de ele alınmıştır. Buna göre katılımcıların %44.0'ı maddeye katılıyorum; %30.4'ü kesinlikle katılıyorum; %9.6'sı katılmıyorum; %12.8'i kararsızım ve %3.2'si ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Maddeye

katılımcılar %74.4 oranında katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde görüş bildirmişlerdir. Öğretmen adaylarının THU dersinin amaçlarından birinde ders kapsamında yapılan etkinliklerle güçlü bir vatandaşlık bilincine sahip öğretmenlerin yetişeceğine düşüncesinde olduğu söylenebilir.

Tablo 8: Ders Toplumsal Sorunlara Karşı Gönüllü Bireyler Yetiştirmeyi ve Gönüllü Birey Olmayı Amaçlar. Maddesine Yönelik Bulgular

Cevap Türleri	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	2	1,6
Katılmıyorum	12	9,6
Kararsızım	10	8,0
Katılıyorum	60	48,0
Kesinlikle Katılıyorum	41	32,8
Toplam	125	100,0

Toplumsal sorunlara karşı gönüllü bireyler yetiştirmeyi ve gönüllü birey olmayı amaçlar maddesiyle ilgili betimsel bulgular Tablo 8’de belirtilmektedir. Buna göre katılımcıların %48.8’i maddeye katılıyorum; %32.8’i kesinlikle katılıyorum; %9.6’sı katılmıyorum; %8.0 kararsızım ve %1.6’sı ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Maddeye katılımcılar %80.8 oranında katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde derecelendirmişlerdir. Katılımcılar, toplumsal sorunlara karşı gönüllü bireyler yetiştirmeyi ve gönüllü birey olmayı THU dersinin amaçları arasında olması gerektiğini ifade ettikleri söylenebilir.

Tablo 9: Ders Toplumun Güncel Sorunlarını Belirlemeyi İçerir. Maddesine Yönelik Bulgular

Cevap Türleri	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	7	5,6
Katılmıyorum	12	9,6
Kararsızım	17	13,6
Katılıyorum	64	51,2
Kesinlikle Katılıyorum	25	20,0
Toplam	125	100,0

Toplumun güncel sorunlarını belirlemeyi içerir maddesiyle ilgili betimsel bulgular Tablo 9’da görülmektedir. Buna göre katılımcıların %51.2’si soruya katılıyorum; %20.0’ı kesinlikle katılıyorum; %9.6’sı katılmıyorum; %13.6’sı kararsızım ve %5.6’sı ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Maddeye katılımcılar %71.2 katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum olarak görüş bildirmişlerdir. Katılımcılar, THU dersinin içeriğinde toplumun güncel sorunlarını ön plana çıkarması gerektiği düşüncesinde oldukları söylenebilir.

Tablo 10: Ders Toplumun Güncel Sorunlarına Karşı Proje Üretmeyi İçerir. Maddesine Yönelik Bulgular

Cevap Türleri	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	13	10,4
Katılmıyorum	11	8,8
Kararsızım	30	24,0
Katılıyorum	47	37,6
Kesinlikle Katılıyorum	24	19,2
Toplam	125	100,0

Toplumun güncel sorunlarına karşı proje üretmeyi maddesiyle ilgili betimsel bulgular Tablo 10’da belirtilmektedir. Buna göre katılımcıların %37.6’sı soruya katılıyorum; %19.2’si kesinlikle katılıyorum; %8.8’i katılmıyorum; %24.0’ı kararsızım ve %10.4’ü ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Maddeye katılımcılar %56.8’i katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde görüş ifade etmişlerdir. Buna karşın, bu maddeye kararsızım, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum olarak derecelendirilen katılımcıların oranı dikkat çekicidir.

Tablo 11: Ders Toplumun Güncel Sorunlarına Çözüm Üretmeyi İçerir. Maddesine Yönelik Bulgular

Cevap Türleri	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	7	5,6
Katılmıyorum	16	12,8
Kararsızım	22	17,6
Katılıyorum	57	45,6
Kesinlikle Katılıyorum	23	18,4
Toplam	125	100,0

Toplumun güncel sorunlarına çözüm üretmeyi içerir maddesi ile ilgili betimsel bulgular Tablo 11’de görülmektedir. Buna göre katılımcıların %45.6’sı soruya katılıyorum; %18.4’ü kesinlikle katılıyorum; %12.8’i katılmıyorum; %17.6’sı kararsızım ve %5.6’sı ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Maddeye katılımcılar görüşlerini %64.0 oranında katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının THU dersinin içeriğinde toplumun güncel sorunlarına karşı çözüm üretmeye yönelik çalışmalarında olması gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Tablo 12: Ders Demokratik Vatandaş Olmanın Gerekerlerinden Biri Olan Sosyal Hizmet Uygulamalarını İçerir. Maddesine Yönelik Bulgular

Cevap Türleri	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	6	4,8
Katılmıyorum	12	9,6
Kararsızım	16	12,8
Katılıyorum	57	45,6
Kesinlikle Katılıyorum	34	27,2
Toplam	125	100,0

Demokratik vatandaş olmanın gereklerinden biri olan sosyal hizmet uygulamalarını içerir maddesi ile ilgili betimsel bulgular Tablo 12’de belirtilmektedir. Buna göre katılımcıların %45.6’sı soruya katılıyorum; %27.2’si kesinlikle katılıyorum; %9.6’sı katılmıyorum; %12.8’i kararsızım ve %4.8’i ise kesinlikle katılmıyorum cevabını

vermişlerdir. Maddeye katılımcıların verdikleri cevapların %72.8'i katılıyorum ve kesinlikle katılıyorumdur. Öğretmen adayları THU dersinin içeriğinde sosyal hizmet uygulamalarının demokratik vatandaş olmanın gereklerinden biri olduğu ve bunun dersin içeriğinde aktarılması gerektiği düşüncesinde oldukları söylenebilir.

Tablo 13:Ders Toplumun Mimarları Olan Öğretmenlerin, Topluma Hizmet Konusunda, Toplumu Nasıl Bilinçlendirmesi Gerektiğini İçerir. Maddesine Yönelik Bulgular

Cevap Türleri	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	9	7,2
Katılmıyorum	9	7,2
Kararsızım	19	15,2
Katılıyorum	56	44,8
Kesinlikle Katılıyorum	32	25,6
Toplam	125	100,0

Toplumun mimarları olan öğretmenlerin, topluma hizmet konusunda, toplumu nasıl bilinçlendirmesi gerektiğini içerir maddesi ile ilgili betimsel bulgular Tablo 13'de görülmektedir. Buna göre katılımcıların %44.8'i soruya katılıyorum; %25.6'sı kesinlikle katılıyorum; %7.2'si katılmıyorum; %15.2'si kararsızım ve %7.2'si ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Maddeye katılımcılar %69.4 oranında olumlu görüş belirtmişlerdir. Katılımcılar THU dersinin içeriğinde topluma hizmet konusunda toplumun bilinçlendirilmesi gerektiğinin dersin içeriğinde yer alması gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 14 : Ders Sivil Toplum Kuruluşlarıyla Toplumsal Konularda Beraber Hareket Edilmesini İçerir. Maddesine Yönelik Bulgular

Cevap Türleri	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	11	8,8
Katılmıyorum	9	7,2
Kararsızım	17	13,6
Katılıyorum	50	40,0
Kesinlikle Katılıyorum	38	30,4
Toplam	125	100,0

Sivil toplum kuruluşlarıyla toplumsal konularda beraber hareket edilmesini içerir maddesi ile ilgili betimsel bulgular Tablo 14'te belirtilmektedir. Buna göre katılımcıların %40.0'ı katılıyorum; %30.4'ü kesinlikle katılıyorum; %7.2'si katılmıyorum; %13.6'sı kararsızım ve %8.8'i'si ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Maddeye katılımcılar %70.4 oranında sivil toplum kuruluşlarıyla toplumsal konularda beraber hareket edilmesinin THU dersinin içeriğinde yer alması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Tablo 15 : Ders Öğretmen Dayının Toplumla Bütünleşmesini İçerir. Maddesine Yönelik Bulgular

Cevap Türleri	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	6	4,8
Katılmıyorum	8	6,4
Kararsızım	15	12,0
Katılıyorum	60	48,0
Kesinlikle Katılıyorum	36	28,8
Toplam	125	100,0

Öğretmen adayının toplumla bütünleşmesini içerir maddesi ile ilgili betimsel bulgular Tablo 15'te görülmektedir. Buna göre katılımcıların %48.0'ı katılıyorum; %28.8'i kesinlikle katılıyorum; %6.4'ü katılmıyorum; %12.0'ı kararsızım ve %4.8'i'si ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Maddeye katılımcıların %76.8'i katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum olarak görüş bildirmişlerdir. Öğretmen adayları THU dersinin içeriğinde yer alan etkinliklerin öğretmen adayı ile toplumun bütünleşmesini sağladığı yönünde görüş belirttiği söylenebilir.

Tablo 16 : Ders Öğretmen Adayının Özgüvenini Kazanması İçin Gerekli Deneyimleri Kazanmasını İçerir. Maddesine Yönelik Bulgular

Cevap Türleri	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	9	7,2
Katılmıyorum	11	8,8
Kararsızım	9	7,2
Katılıyorum	60	48,0
Kesinlikle Katılıyorum	36	28,8
Toplam	125	100,0

Öğretmen adayının özgüvenini kazanması için gerekli deneyimleri kazanmasını içerir maddesi ile ilgili betimsel bulgular Tablo 16'da ele belirtilmiştir. Buna göre katılımcıların %48.0'ı katılıyorum; %28.8'i kesinlikle katılıyorum; %8.8'i katılmıyorum; %7.2'si kararsızım ve %7.2'si ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Maddeye katılımcıların verdikleri cevapların %76.8'i katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum olarak derecelendirilmiştir. Bulgulardan hareketle öğretmen adayının ders kapsamında yapılan etkinliklerin içerisinde yer almasının öğretmen adayının özgüven kazanması bakımından önemli olduğunu belirttikleri söylenebilir.

Tablo 17 : Ders Öğretmen Adayının Etkili İletişim Kurma Becerisi Kazanmasını İçerir. Maddesine Yönelik Bulgular

Cevap Türleri	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	8	6,4
Katılmıyorum	7	5,6
Kararsızım	14	11,2
Katılıyorum	43	34,4
Kesinlikle Katılıyorum	53	42,4
Toplam	125	100,0

Öğretmen adayının özgüvenini kazanması için gerekli deneyimleri kazanmasını içerir maddesi ile ilgili betimsel bulgular Tablo 17'de görülmektedir. Buna göre katılımcıların

%34.4'ü katılıyorum; %42.4'ü kesinlikle katılıyorum; %5.6'sı katılmıyorum; %11.2'si kararsızım ve %6.4'ü ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Öğretmen adayları %76.8'i katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum olarak maddeye görüş bildirmişlerdir. Bulgulardan hareketle THU dersinin içeriğinde yer alan etkinliklerin öğretmen adayında iletişim kurma becerisi kazanmasında etkili olduğunun düşünüldüğü söylenebilir.

Sonuçlar

Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin, ülkemizde üniversite düzeyinde bir ders olarak konulması oldukça yeni bir uygulama olmasına karşın, yurt dışında topluma hizmet uygulamaları eğitiminin okulöncesi kademesinden yükseköğretim kademesine kadar uygulanmaktadır. Dersin amaç ve içeriğine yönelik bulgulara bakıldığında genel olarak dersin amaç ve içeriğinin neyi kapsaması gerektiğine ilişkin görüşlerin olumlu olduğu görülmektedir. Örneğin öğretmen adayları toplumsal sorunlara karşı farkındalık kazanılmasını amaçlar maddesine %56.0 katılıyorum, %26.4 kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vererek dersin amaçlarının birisinin de bu olması gerektiği düşüncesini belirtmişlerdir. Ayrıca toplumun güncel sorunlarına çözüm üretmeyi içerir maddesine de % 45,6 katılıyorum, 18,4 kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap verilmesi, öğretmen adaylarının dersin içeriği hakkında olumlu düşüncede olduklarının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Öğretmen adayları, dersin amaç ve içeriğine yönelik maddelere olumlu görüş bildirmişlerdir. THU dersinin içeriği öngörüldüğü şekilde işlendiği zaman dersin felsefesini oluşturan toplumsal duyarlılık, işbirliği, dayanışma, etkili iletişim, öz değerlendirme becerilerini destekleme, toplumsal sorumluluk bilinci ve özgüven oluşturma gibi hedefleri ulaşılmış olacaktır.

Öneriler

1-Bu ders diğer fakültelerin lisans programlarına da konulabilir. (Fen Edebiyat Fakültesi gibi)

2-Topluma hizmet uygulamaları dersi, yüksek lisans ve doktora programlarına seçmeli ders (YÖK Dersi) olarak konulabilir.

3-THU dersi, örgün eğitim kurumlarının uyguladıkları eğitim-öğretim programlarının dışında gerçekleştirilmelidir.

4-THU kapsamında yapılan etkinliklerin dersin amaç ve içeriği ile örtüşmesine önem verilmelidir.

KAYNAKLAR

Allen, R.F. (1997) School-based community service learning: Developing civic commitment through action, *The Social Studies*, 88(5), p.196.

Coşkun, H. (2009). *Topluma Hizmet Uygulamaları*, Anı Yayıncılık, Ankara.
Avaroğulları, M. (2009). *Yurt Dışında Topluma Hizmet Uygulamalarına Genel Bakış*.
Editör: Aksoy B, Çetin T, Sönmez, Ö. F. *Topluma Hizmet Uygulamaları*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.

Çuhadar, A. (2008). “*Topluma Hizmet Uygulamaları Aracılığı ile Yurttaş Öğretmen Yetiştirmek*”, VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumunda Sunulan Bildiri, Çanakkale.

Gonsalez, J.M. (1993). School Meanings and Cultural Bias. *Education & Urban Society*, 25.

Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayıncılık, Ankara.

Staub, E (1979). *Positive social behavior and morality: Socialization and development* (Vol. 2). New York: Academic Press.

Shapiro, A. (1997). “Service Learning Exercise in Sociology of Aging.” In Timothy Owens & Eliza Pavalko (Eds.), *The Life Course: A Handbook of Syllabi & Instructional Material*. Washington, DC: American Sociological Association.

Şentürk, Ü. (2008). “Enformasyon Toplumunda Eğitimin Yeri”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, cilt 6, sayı 3, Ankara.

Titlebaum, P. (2004). Williamson, G., Daprano, C., Baer, J., & Brahler, J. *Annotated history of service-learning*. Dayton, Ohio: University of Dayton.

Öğülmüş, S. (2006). “Eğitim Fakülteleri ve Topluma Hizmet İşlevi Çalıştayı” Yayına Hazırlayan D. F.Çağlayan., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 200, Ankara.

Owen, D. (2000). Service learning and political socialization, *American Political Science Association*, 33(3), p. 638.